

Er det like konkurranseforhold mellom utenlandske og norske entreprenører?

Frode Nilsen
Konsernsjef LNS-Gruppen



Hva skal vi se nærmere på?

1. Markedet i Norge
2. Kontraktstrategier
3. HMS/KS
4. Konfliktnivå
5. Kriminalitet
6. Kost/Losji/Reiser
7. Minstelønn
8. Eksempel kontrakt på 1 milliard NOK



Markedet i Norge

- Ingen land i verden har mer tunnel-meter pr innbygger enn Norge
- Noen byggherrer har en nesegrus beundring for «papirarbeidet» utenlandske entreprenører legger frem i en tidlig fase
- Samferdselssektoren har ofte vært salderingspost i Statsbudsjettet. Store etterslep som nå må tas inn
- Politikere og byggherrer har valfartet til Europa for å invitere utenlandske entreprenører til landet
- Uforståelig liten kunnskap blant beslutningstakere om den norske anleggsbransjen
- Norge er Europas honningkrukke
- Det finnes flere eksempler på at utenlandske entreprenører ikke har forstått oppgaven! Det handler om å sikre seg et oppdrag
- EØS-avtalen brukes som sovepute



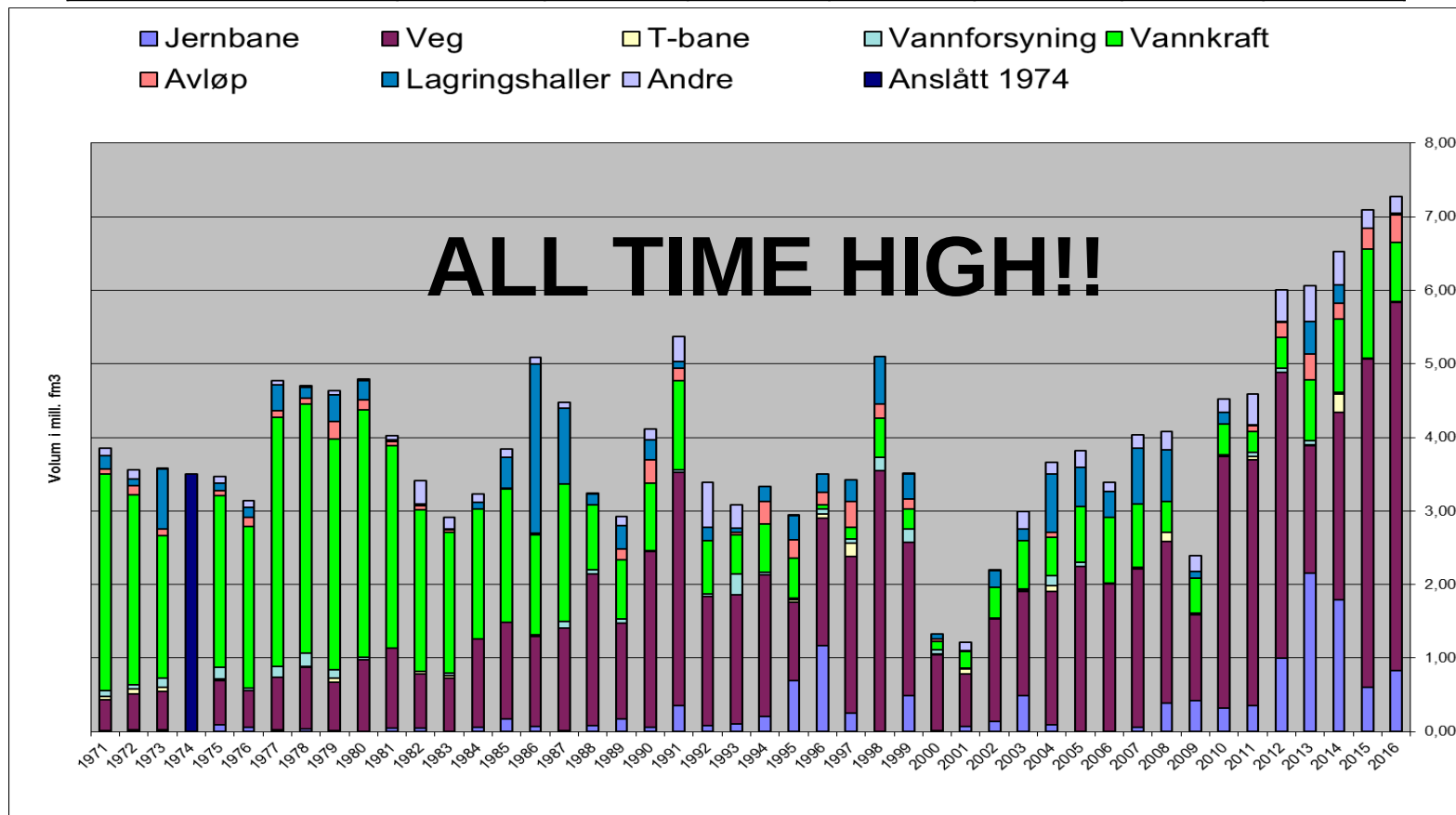
Markedet i Norge

- Norge har en unik kompetanse. Norge er en supermakt innenfor tunneldriving!
- Ofte ser man at utenlandske entreprenører gir pris etter prinsippet «tenk på et tall»
- Det har vært flere konkurser og termineringer av kontrakter. Dette har kostet det norske samfunnet betydelig beløp. Bare på Fellesprosjektet er det snakk om en halv milliard NOK!
- Mange eksempler på bruk av feil tariffavtale, ikke overholde tariffavtale, ikke utbetaling av tillegg, overtid, feriepenger mm
- Eksempler på at man må jobbe gratis på avspasering, betaling for kost, losji, reiser mm
- Aldri har det vært mer å gjøre i Norge. Aldri har det vært mer ledig kapasitet blant norske entreprenører.



Tunnelstatistikk 2016

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Sum (mill. m3)	7,27	7,09	6,53	6,06	6,01	4,59	4,52
Variasjon år til år %	2,5 %	8,6 %	7,7 %	1,0 %	30,9 %	1,5 %	88,6 %

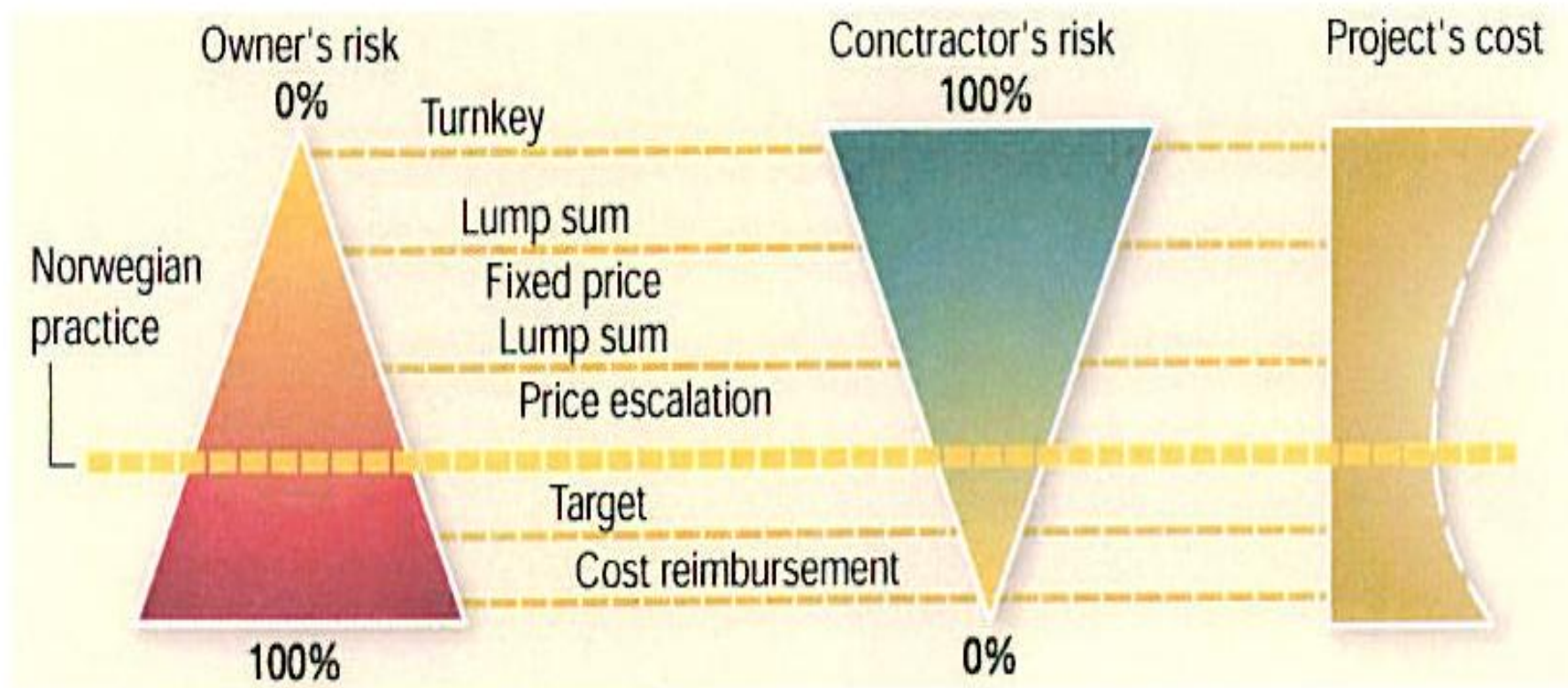


Kontraktstrategier

- **Follobanen: Hvorfor lot man ikke markedet avgjøre drivemetode?**
- **Store kontrakter vil favorisere utenlandske entreprenører**
- **Det blir mer totalprosjekt. Større risiko, betydelig dyrere å frembringe et anbud**
- **Risikoen øker eksponentiell, konkurransen blir mindre – det blir mindre vei for pengene**
- **Det snakkes om prosjekter på 8-10 milliarder NOK. Få, om noen, norske entreprenører har mulighet til å delta**
- **Det bør brukes større grad av prekvalifiseringer, to-konvolutt osv.**



Norsk kontraktssystemer:



(From Kleivan 1987, Blindheim and Grøv, 2003)

- **Utenlandske arbeidstakere overrepresentert i arbeidsulykker. Hvorfor?**
- **Byggherrene setter ofte språkkrav. Etterleves ikke alltid.**
- **Ofte settes farlige arbeidsoperasjoner i gang uten å ha nødvendig kompetanse**
- **Det finnes en rekke eksempler på at utenlandske entreprenører slipper unna som aldri ville blitt akseptert hos en norsk entreprenør**
- **Utenlandske entreprenører styres i mye større grad av hierarki enn hos norske. Den norske modellen med et flatt hierarki og basen er ansvarlig for sikkerheten er ofte ukjent.**



Konfliktnivået i bransjen



- Norske entreprenører er løsningsorienterte
- Mange utenlandske entreprenører har tradisjon og kultur for større konflikter i prosjektene
- Kontrakter leses på en annen måte enn det vi er vant med i Norge
- Første mann på prosjektet er en jurist

«Skal vi gå inn i slike jobber må vi ha de beste til å jobbe med disse prosjektene. Tilstanden i bransjen er nå slik at vi har flere store rettslige tvister mot offentlige byggherrer på anleggsprosjekt. Vi må bruke de beste hodene på dette for å få pengene vi skulle hatt i utgangspunktet. Det var en medvirkende årsak til at vi hoppet av.»

Leder av divisjon anlegg i Veidekke, Nils Hæstad



Bygg Anlegg Eiendom Arkitekter Rådgivere Byggevarer Øvrige » A til Å

ByggeDagene Hage.no

Sist oppdatert: 14.03.17, 17:09

UK DE FR IT

O.B.Wiik
WIKHALL

• BYGG
• ANLEGG
• INSTALLASJON

ARBEIDSTELT

Adecco
Ring 04321 for innleie
av dyktige fagfolk.

Norges mest solgte
byggmesterstillas
siden 1969!

PROFFES FORRETNINGS FLISPARTNER
R.F.R.

MINI ER HER!

ESSVE
GET IT DONE

Nordens største
boligutvikler

JM
Hus du trives i



Skatteetaten, Arbeidstilsynet, politiet, NAV kontroll og kemeneren er oftere sammen ute på kontroll. Det gir gode resultater i kampen mot arbeidsmarkeds kriminalitet. Foto: Bård B. Løvrig, Skatteetaten

Har oppdaget 11 kriminelle nettverk i byggebransjen



Scalfool

Trusselbildet - utvikling

- Mer systematisert og organisert kriminalitet
- Multikriminelle nettverk med stor tilpasningsdyktighet
- Bakmenn som utnytter arbeidstakere og organiserer kriminelles etablering og infiltrering i det ordinære markedet
- Svart lønn som kamufleres ved fiktive fakturaer fra underleverandører, som igjen benyttes til fradrag for inngående mva
- Større bruk av falsk ID og ulike selskapsstrukturer med kjeder av underentreprenører og stråselskaper.



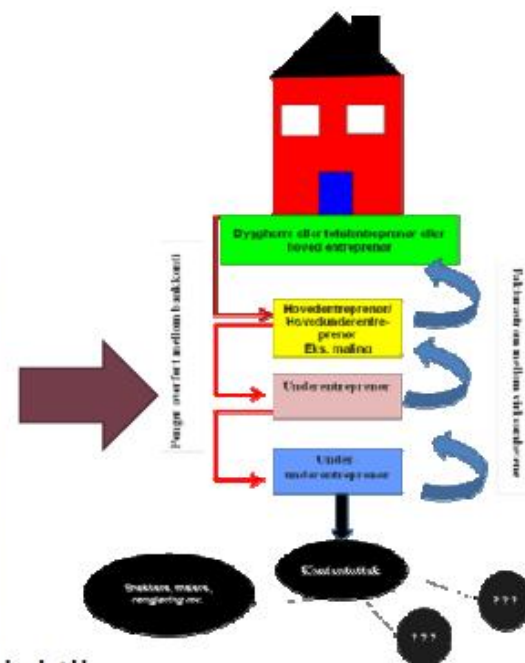


Modus – 4 hovedmetoder svindel med skatt og avgift

- Uriktig fradragsføring av kostnader/
inngående mva
- For lite innberettet omsetning/
utgående mva
- Manglende betaling av skatt,
forskuddstrekk og mva
- Bistå andre - urettmessig registrering
tomme/fiktive virksomheter (eks
«fakturafabrikker»)



Fra enkel svindel til....



Kost/losji/reiser

- Flere eksempler på at utenlandske entreprenører oppretter lokale bemanningsselskaper.
- Den enkelte arbeidstaker blir da ansvarlig for kost, losji og reise.
- EFTAS overvåkingsorgan ESA har bestemt seg for at de vil åpne sak mot Norge. De vil har slutt på kravet om at arbeidsgiver betaler reise, kost og losji for utstasjonerte EØS-arbeidere i enkelte bransjer. Dette vil få enorme konsekvenser for den norske byggenæringen.



Lønn

Norsk fagarbeider

Timelønn inkl tillegg	280
Sosiale kostnader	126
Reiser, kost/losji	100

Sumkostnad 506

Utenlandsk arbeidskraft

Timelønn (minstelønn)	193
Sosiale kostnader	?
Reiser, kost/losji	?

Sumkostnad 250-290?

Ulik konkurranseevne - SSB

Forutsetning anleggsentreprenør med 1 mrd i omsetning
Arbeidskraftkostnad 35,6 for veianlegg

Norsk entreprenør:

Kostnad arbeidskraft:

Utenlandsk entreprenør:

Kostnad arbeidskraft:

Total lønnskostnad 356 mill

Total lønnskostnad 178 mill

Dvs forskjell i kostnad (ulempe for norsk entreprenør) på **178 mill**
ved omsetning på 1 mrd

Ulik konkurranseevne - EBA

Forutsetning anleggsentreprenør med **1 mrd** i omsetning

Norsk entreprenør:

Kostnad arbeidskraft:

Kostnad fagarbeidere 159,4 mill

Kostnad underleverandør 149,6 mill

Total lønnskostnad 309,0 mill

Utenlandsk entreprenør:

Kostnad arbeidskraft:

Lønnskostnad,
egne ansatte 91,4 mill
Underleverandører 149,6 mill

Total lønnskostnad 241,0 mill

Dvs forskjell i kostnad (ulempe for norsk entreprenør) på **68 mill**
ved omsetning på 1 mrd

Forutsetning lønn norsk entreprenør

- Entreprenør anlegg – omsetning 1 mrd
 - Timeforbruk egne fagarbeidere 315 000 timer
 - 180 timelønne og 1750 timer pr årsverk
 - Total timelønn egne ansatte 506 kr pr t
 - Total lønnskostnad egne fagarbeidere 159,4 mill

 - Timeforbruk underleverandør 315 000 timer
 - 180 timelønne og 1750 timer pr årsverk
 - Total kostnad underleverandører 475 kr pr t
 - Lavere timekost pga lokal tilknytning, mindre reisekostnader
 - Total kostnad underleverandører 149,4 mill

Direkte samfunnspåvirkning av investering Er det riktig ? EBA har gjort vurdering.

	Norsk entreprenør	Utenlandsk entreprenør (80 pst. import og skatteplanlegging)	Utenlandsk entreprenør (70 pst. import og skatteplanlegging)	Utenlandsk entreprenør (60 pst. import og skatteplanlegging)
Investering:	1 milliard kr.	1 milliard kr.	1 milliard kr.	1 milliard kr.
Verdiskaping i Norge:	740 mill. kr.	209 mill. kr.	285 mill. kr.	360 mill. kr.
Sysselsatte:	860 årsverk	220 årsverk	320 årsverk	421 årsverk
Skatteinntekt:	232 mill. kr.	59 mill. kr.	79 mill. kr.	100 mill. kr.



Er det like konkurranseforhold mellom utenlandske og norske entreprenører?



NEI!

Men byggherrer og myndigheter kan gjøre noe med dette!!

For øvrig synes jeg Karthago bør ødelegges!

Cato den eldre, ca. år 200 f. Kr.

For øvrig synes jeg at minstelønnen for tunnel_ arbeid skal økes til 300 kr/t!

Frode Nilsen, ca. 2017 e. Kr.